

від 09.06.2023 р. № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0444912-23#Text>.

12. Про затвердження Методики проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати акцизного податку: наказ Державної податкової служби України від 09.10.2023 р. № 831. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0831912-23#Text>.

13. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

14. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань визначення переліку операцій, які не є об'єктом оподаткування: Постанова правління Національного банку України від 15.09.2023 р. № 114. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114500-23#Text>.

15. Про затвердження Змін до Положення про випуск електронних грошей та здійснення платіжних операцій з ними: Постанова правління Національного банку України від 22.06.2023 р. № 82. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0082500-23#Text>.

Галинська Каріна Юрївна
кандидатка юридичних наук,
асистентка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРИНЦИП ПРОЗОРОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ФІНАНСАМИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА УКРАЇНІ

Анотація: Наукова робота присвячена дослідженню механізмів запровадження принципу прозорості в системі публічних фінансів Європейського Союзу та України. Констатовано, що принцип прозорості публічних фінансів є основою для вдосконалення механізму управління публічними фінансами в ЄС. Така практика віддзеркалена в системі публічних фінансів України, де створено такі інформаційні ресурси як «єдиний веб-портал використання публічних коштів», «система Prozo.org», «державний веб-портал бюджету для громадян» тощо.

Ключові слова: публічні фінанси, принципи управління, прозорість, право Європейського Союзу.

Фінансові правовідносини, що складаються в ЄС, мають значну специфіку, пов'язану з правовою природою цього інтеграційного утво-

рення. Під час карантину в країнах ЄС відбулося оновлення технологій управління фінансами міждержавного об'єднання. За даними Eurobarometer, 53% опитаних вважали у 2021 році, що економічна ситуація в їхній країні через рік буде гіршою, ніж у 2021 році. Окрім цього показово, що 48% респондентів хотіли боротьби з бідністю та соціальною нерівністю. Спостерігалися зміни позицій громадян щодо основних цінностей, які повинен захищати Європарламент [1]. Саме тому з 2021 року підвищився інтерес громадськості до питань розподілу та використання публічних коштів. Такий інтерес не втратив свого сенсу і після вторгнення Російської Федерації на територію України в 2022 році. Активна фінансова підтримка Європейським Союзом нашої держави потребувала підвищення прозорості управління публічними фінансами, адже саме це забезпечує проведення ефективної фінансової політики з урахуванням позицій громадян.

Органи управління Європейським Союзом вчасно реагують на виклики громадян своїми управлінськими рішеннями. Тому принцип прозорості стає більш актуальним для розвитку нових інформаційних технологій, які забезпечують процес управління публічними фінансами в ЄС. Розвиток цього принципу у механізмах управління відбувається на підставі договорів, які прийнято вченими відносити до первинного права ЄС, підкреслюючи міжнародно-правову основу цього Союзу і той факт, що саме держави-члени є «творцями» міжнародно-правових норм, що визначили початок існування ЄС, встановлюють принципи управління коштами ЄС.

Розглядаючи принципи як «керівні засади, фундамент, головні закономірності та базові відносини, на яких здійснюється організація та функціонування європейського урядування» [4, с. 7], можна стверджувати, що принципи управління встановлені не тільки актами первинного права ЄС, а й вторинного права (директивами, регламентами та рішеннями).

З міркувань потреби в повноцінному дослідженні принципу прозорості фінансів доцільним є його відмежування від шести основних принципів ЄС, що сформульовані як відповідні цінності. Отже, принцип прозорості закріплений кількома актами права ЄС, і аналіз цих актів дає можливість стверджувати, що прозорість бюджету (а ширше – і фінансів ЄС) є вирішальною характеристикою для визначення ступеня розвитку бюджетної системи ЄС, а «... реалізація цього принципу на наднаціональному рівні сприяє створенню інклюзивного економічного зростання, підтриманню створення та зміцнення нових ринків, підприємств та ро-

бочих місць через уміле користування людьми інформацією про фінанси ЄС» [6, с. 83].

Принцип прозорості публічних фінансів є складником глобального процесу «розкриття даних», основи якого зафіксовані Міжнародною хартією відкритих даних [3], що дає можливість суспільству користуватися інформацією про публічні фінанси як суспільним благом, яке можна використовувати для створення цінності, ідей та послуг, і взагалі – для достатнього рівня життя різних верст суспільства.

Як вважає Ненсі Босвелл, участь громадськості в бюджетному процесі активніша в країнах, де уряди мають особливо потужну структуру політичних цілей або якусь іншу структуру підзвітності, наприклад таку, як конституційні положення, що стосуються економічних і соціальних прав [8, с. 23].

Прозорість – це принцип, згідно з яким ті, на кого впливають управлінські рішення, повинні бути проінформовані, причому обов'язком суб'єктів публічного управління є відвертість, передбачуваність і зрозумілість дій. А це означає, що прозорість супроводжується необхідним доступом до інформації, актуальністю, якістю і надійністю. Зрештою, прозорість «є результатом електронної демократії як основи ефективної співпраці органів державної влади та громадян» [7, с. 331], дає змогу громадськості впливати на процес ухвалення політичних рішень, підвищує рівень підзвітності органів влади і знижує ризики корупції.

Керівними принципами відкритості та прозорості, що затверджені Європейською Комісією, наголошується на необхідності формування довіри громадян до європейських інституцій та забезпечення законності й підзвітності державного управління. На виконання цих принципів було вжито цілу низку заходів, забезпечуючи, зокрема, більш прозору основу для відносин із представниками інтересів, забезпечуючи належні консультації із зацікавленими сторонами, розкрито інформацію про діяльність Європейської Комісії та інформацію про бенефіціарів коштів ЄС [2].

Принцип прозорості проявляється у відкритості діяльності органів влади різних рівнів для здійснення суспільного контролю шляхом забезпечення доступу до інформації про виконання бюджету за доходами, видатками та джерелами фінансування дефіциту бюджету. Прозорість бюджету означає доступність, деталізацію бюджетних даних, якість наданої публічної інформації.

На Державному веб-порталі бюджету для громадян принцип публічності та прозорості тлумачиться як інформування громадськості з питань

бюджетної політики, складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів [5].

Отже, за сучасних умов розкриття інформації про публічні фінанси відбувається через механізм, який забезпечує:

- простоту викладення основних цілей і завдань бюджетної політики, досягнутих державою результатів та засобів, використовуваних задля досягнення цих цілей і завдань;

- доступність інформації про бюджетну політику, що проводиться, та даних про джерела та напрямки використання публічних ресурсів;

- розвиток громадської участі, формування обґрунтованої думки соціально активної частини громадян про напрями використання бюджетних коштів;

- наявність умов для широкої участі громадськості в обговоренні пріоритетних напрямів витрачання бюджетних асигнувань [9];

- створення можливостей для вільного доступу до інформаційних порталів про фінанси;

- обов'язок суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення;

- обов'язок суб'єктів владних повноважень визначати відповідальних осіб для забезпечення доступу до інформації про публічні фінанси;

- встановлення відповідальності за порушення законодавства про інформацію [6, с. 85].

Отже, принцип прозорості публічних фінансів є основою для вдосконалення механізму управління публічними фінансами в ЄС. Така практика віддзеркалена в системі публічних фінансів України, де створено такі інформаційні ресурси як «єдиний веб-портал використання публічних коштів», «система Prozorro», «державний веб-портал бюджету для громадян» тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. A glimpse of certainty in uncertain times. Parlemeter 2020 – a European Parliament Eurobarometer survey. URL: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2020/parlemeter-2020/en-key-findings.pdf>.

2. Governance in the European Commission. 24 June 2020. URL: https://ec.europa.eu/budget/fts/about_en.htm.

3. INTERNATIONAL OPEN DATA CHARTER. URL: <https://opendatacharter.net/principles/#for-improved-governance-citizen-engagement>.

4. Биркович Т., Кабанець О. Європейські принципи децентралізації влади в Україні. *Правові аспекти публічного управління: теорія та практика* : матеріали XII наук.-практ. конф. 17 груд. 2020 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2020. С. 7–9.

5. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/budget-literacy/budget-system/principles>.

6. Клімова С. М. Розкриття Інформації про публічні фінанси: питання гармонізації національного законодавства з правом ЄС. *Управлінські, правові та соціально-економічні аспекти імплементації acquis communautaire у діяльності органів публічної влади України* : монографія / за заг. ред. д-рів юрид. наук Л. Ю. Велічко, С. М. Клімової. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021. С. 80–94.

7. Липчук М. О. Розвиток електронної демократії як основа ефективної співпраці органів державної влади та громадян у сучасному суспільстві: європейські реалії та українські перспективи. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Львів. регіон. ін-ту держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 31. С. 324–333.

8. Ненсі Босвелл. Роль громадянського суспільства у забезпеченні ефективної та сталої реформи. *Питання демократії* : журн. США. 2006. 12 груд. Т. 11. С. 22–24.

9. Перчук О. Стратегічні орієнтири підвищення відкритості публічних фінансів на основі реалізації бюджету для громадян. *Education for achieving sustainable development* : monograph / House of Katowice School of Technology, 2020. P. 67–77. URL: <http://ephshair.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/handle/8989898989/5106>.

10. Посібник з європейського антидискримінаційного права. Люксембург : Видав. дім Європейського Союзу, 2011. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Handbook_non_discr_law_UKR.pdf.

Паращенко Олександра Костянтинівна
асистентка кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

КОМУНІКАЦІЯ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ ІЗ КОНТРОЛЮЮЧИМ ОРГАНОМ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ – ЩЕ ОДИН Е-СЕРВІС ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Анотація. Робота спрямована на розгляд змін внесених до Податкового кодексу України Законом України від 23 лютого 2024 року в контексті роз-